

Naar een betere verstandhouding met de Arabische wereld

Frederik DEROLEZ

Kolonel stafbrevethouder Frederik DEROLEZ is sinds 2013 defensieattaché bij de Belgische ambassade in Tunis en is geaccrediteerd voor Tunesië, Algerije en Libië. Voordien was hij vier jaar werkzaam bij de ambassade in Nairobi. Hij was commandant van het 1ste Bataljon Parachutisten, oefende diverse staf- en managementfuncties uit en nam deel aan buitenlandse operaties in o.a. Somalië, Rwanda en Afghanistan.

Les conséquences directes et indirectes du Printemps arabe ont profondément perturbé les équilibres qui existaient dans le monde arabe avant 2011. À l'enthousiasme avec lequel l'Occident a salué les grands changements dans la région, a rapidement succédé un retour à la réalité et, aujourd'hui, nul ne sait quelles formes les nouveaux équilibres vont prendre. Entre-temps, la relation entre l'Occident et le monde arabe semble être devenue plus complexe. Confronté aux phénomènes du terrorisme extrémiste religieux et de la migration incontrôlée, l'Occident, et plus particulièrement l'Europe, a tout intérêt à bien comprendre le monde arabe et tirer les enseignements du passé récent. Appuyé par son expérience, l'auteur du présent article fait des recommandations dans ce sens.

Met de aanslag in het Joods Museum van Brussel in april 2014 begon een reeks terreuraanslagen in Europa waarbij het in vrijwel alle gevallen ging om uitingen van moslimextremisme. Tijdens mijn verblijf in Noord-Afrika, waarvan sommige landen zelf geteisterd werden en worden door religieus extremisme, heb ik over onze relatie met de Arabische wereld enkele bedenkingen opgetekend.

DE NASLEEP VAN 9/11

Kort na de 11 septemberaanvalen startten de VS hun *War on Terror* en ondernamen in 2003, onder foutieve voorwendselen, de militaire interventie tegen het Irak van Saddam Hoessein. Bovendien stelde president Bush eveneens in 2003 zijn Freedom Agenda voor, die neerkwam op het massaal promoten van democratische hervormingen in (vooral Arabische) dictaturen.

150 Tijdens de Arabische Lente volgde op de NAVO-interventie in Libië de voorspelbare, totale ineenstorting van het land, terwijl in Syrië buitenlandse steun aan het regime en aan een aantal rebellenorganisaties de toestand in die regio verder heeft gecompliceerd.

Terzelfdertijd getuigde onze communicatie met en over de Arabische wereld van weinig situational awareness. Na jarenlang bijzonder goede relaties ermee te hebben onderhouden, zijn we figuren als Saddam, Ben Ali, Kadhafi en Assad beginnen veroordelen, hebben we rechtstreeks en/of onrechtstreeks meegeholpen om hun val te versnellen en achteraf de bevolking het puin laten opruimen. Verklaringen als “Saddam Hussein and his sons must leave Iraq within 48 hours” (president Bush in een televisietoespraak, 17 maart 2003) of “Il est impossible d’imaginer que la Libye ait un avenir avec Kadhafi” (Nicolas Sarkozy, Barack Obama en David Cameron in Le Figaro, The Times, The International Herald Tribune en Al-Hayat, 14 april 2011) en de daaropvolgende acties hebben in de Arabische wereld vooral woede en onbegrip opgewekt en de perceptie van westerse inmenging bevestigd.

GEVOELIGHEDEN IN DE REGIO

© Lionel Cironneau, Associated Press

De belangrijkste gevoeligheid in de regio, de “steen des aanstoots”, is Israël. Juister uitgedrukt is het de westerse houding in het Israëlijsch-Palestijns conflict die tegen de borst stuit: het blijven toekijken op Israëls expansie in de bezette gebieden en het uitblijven van concrete steun voor de “Palestijnse zaak” voeden de overtuiging dat christenen en joden een geheim verbond hebben gesmeed tegen de moslims.

Het verwijt dat we “met twee maten en twee gewichten” werken gaat trouwens verder: in de regio heeft men noodgedwongen leren leven met het opgestoken westerse vingertje voor het eerbiedigen van de mensenrechten en is er dus logischerwijs heel wat onbegrip voor de westerse tolerantie ten opzichte van het wahabitische (salafistische) Saoedi-Arabië.

Bron: Time Magazine.

We staan ook onvoldoende stil bij een aantal diep verankerde normen en waarden in de moslimcultuur (85% van de Arabieren zijn moslim); op sommige vlakken verschillen die grondig van de onze. Cartoons van de profeet Mohammed, die vaak zelfs naar onze normen van weinig goede smaak getuigen, kunnen niet anders dan woede ontketenen bij de moslimgemeenschap.

Het mag dan ook niet verwonderen dat miljoenen moslims wereldwijd een leus als “Je suis Charlie” vooral zien als een vrijgeleide en zelfs aanmoediging om in het Westen te blijven spotten met de islam.

Op het vlak van de communicatie dienen we ons ook ervan bewust te zijn dat het merendeel van de moslimbevolking geschokt is door onze zegevierende verklaringen over de arrestatie en dood van enkele van hun staatshoofden.

In de marge van dit thema wil ik wijzen op de catastrofale timing van de executie van Saddam Hoessein: het was op Eid-al Adha, het Offerfeest, de belangrijkste moslimfeestdag, dat miljoenen moslims op televisie de ophanging van de voormalige, in de regio gerespecteerde, Iraakse leider zagen. Elke moslim blijft tot op vandaag ervan overtuigd dat het Westen achter deze timing zat.

- 152** De perceptie van inmenging gaat trouwens verder: zelfs in intellectuele kringen heeft men het vaak over de hand die het “Westen” zou hebben gehad in de “Arabische Lente” en in het ontstaan van Al Qaida en de terreurorganisatie Islamitische Staat.

De gevolgen van dit alles zijn in de regio merkbaar op minstens twee punten. Ten eerste boet het Westen in aan geloofwaardigheid, terwijl bijvoorbeeld Rusland en Aziatische landen juist aan geloofwaardigheid winnen. Bovendien komt de moslim-identiteit hieruit versterkt en ontstaat een “Westen versus moslims”-gevoel. Terroristische aanslagen in het Westen worden immers vaak gezien als het neveneffect van onze buitenlandse politiek.

NAAR EEN BETERE VERSTANDHOUDING MET DE ARABISCHE WERELD

Ik ga zeker niet zover om te stellen dat bovenstaande factoren de oorzaak zijn van het religieus extremisme. Wel is het zo dat een manifest gebrek aan *situational/regional awareness* geleid heeft tot een vorm van buitenlands beleid, waardoor we de gemoederen veeleer verhit dan bedaard hebben.

Het moge duidelijk zijn dat de verschillende westerse militaire interventies in de Arabische wereld niets hebben opgelost, integendeel. Ze hebben aanleiding gegeven tot een verslechtering van de lokale en regionale veiligheidstoestand en hebben de Arabische frustraties verder aangewakkerd. Bestaande problemen worden absoluut niet opgelost door leiders of regimes (snel) te vervangen en een westers democratisch model en westerse/Europese waarden “op te dringen”: samenlevingen veranderen in de eerste plaats door evoluties van binnenuit. De (vooral westerse) internationale gemeenschap heeft zich het recht toegeëigend maatregelen te nemen om bevolkingsgroepen te beschermen waarvan we de perceptie hebben dat ze in gevaar zijn. Men verwijt ons echter dat we VN-resoluties selectief aanwenden om bij een buitenlandse inmenging geen rekening te houden met de soevereiniteit van een land.

Bron: The Economist.

Andere, softere, initiatieven zouden wellicht op meer begrip kunnen rekenen: onderwijs en economie zijn daarbij prioritaire domeinen. Kennisverruiming zorgt voor culturele groei, maakt een individu minder goedgelovig en geeft een bredere kijk op de omgeving. Op economisch vlak kan onder meer gewerkt worden aan de verbetering van de intraregionale samenwerking: ondanks dat de economieën van een aantal landen elkaar perfect kunnen aanvullen, zijn de onderlinge handelsrelaties momenteel totaal ondermaats.

Bij gebrek aan regionale partnerschappen op het gebied van veiligheid spelen nationale legers en politie een belangrijke rol in de Arabische landen.

154 De budgetten voor defensie en politie zijn, zeker in vergelijking met die in Europa, zeer groot, maar toch zijn bepaalde essentiële capaciteiten niet of onvoldoende ontwikkeld. Dit biedt ons ruimte voor samenwerking, op maat van de begunstigde landen en volgens hun tempo. De Belgisch-Tunesische militaire samenwerking is een mooi voorbeeld van relevante capacity building.

In onze houding en acties ten opzichte van de Arabische wereld dienen we ons meer bewust te zijn van onze door een groot deel van de lokale bevolking gepercipieerde “arrogantie”. Willen we de verstandhouding verbeteren, dan kan onze communicatiestrategie daarmee best rekening houden.

Een laatste, maar bijzonder belangrijke “kloofdichter” ten slotte is om te blijven ijveren voor een oplossing van het Israëliisch-Palestijns probleem. De houding van de VS speelt hierbij van oudsher een doorslaggevende rol, maar we mogen niet vergeten dat het in de eerste plaats Europa is, niet de VS, dat in de brokken deelt zolang de Arabische wereld niet tot rust is gekomen.

SLEUTELWOORDEN : MENA-regio – terrorisme – EU-veiligheidsbeleid